

<p>ULUSLARARASI DİL, EDEBİYAT VE KÜLTÜR ARAŞTIRMALARI DERGİSİ</p> <p>INTERNATIONAL JOURNAL OF LANGUAGE, LITERATURE AND CULTURE RESEARCHES</p> <p>МЕЖДУНАРОДНЫЙ ЖУРНАЛ ЛИНГВИСТИЧЕСКИХ, ЛИТЕРАТУРОВЕДЧЕСКИХ И КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИХ ИССЛЕДОВАНИЙ</p>	<i>Cilt: 2, Sayı: 2, 2019</i>
	<i>Vol: 2, Issue: 2, 2019</i>
	<i>Sayfa – Page: 129-141</i>
	<i>E-ISSN: 2667-4262</i>
	

MONİRÛ REVÂNÎPÛR'UN FOLKLORİK ESERİ KENİZÛ ADLI KİTABININ TAHLİLİ

ANALYSIS OF KANIZOU BOOK IN FOLKLORIC WORK OF MONIROU RAVANIPOUR

Serpil YILDIRIM*

MAKALE BİLGİSİ	ÖZET
<p> Geliş: 15.11.2019</p> <p> Kabul: 23.12.2019</p>	<p>Çağdaş İran Edebiyatı, edebî ustalık ve deha sahibi yazarların ortaya çıkmasıyla birlikte benzersiz bir değişim ve olgunlaşma evresi geçirmiştir. 40/60'lı yılları kapsayan bu değişim evresinde, hikâyeciliğin, artık zamanı gelen toplumcu, yöresel ve köy edebiyatı gibi yeni yönleri konusundaki edebî maslahatların temelleri atılmıştır. Artık Tahran'ın bütün İran'ı tanıtması mümkün olmadığından yazarlar, farklı yaşam tarzlarını incelemek üzere İran'ın bilinmedik bölgeleri üzerinde durmuşlardır. İşte Çağdaş İran edebiyatının önemli kadın simalarından Monirû Revânîpûr da şehirli halkın ilgisini, ülkenin uzak düşmüş bölgelerindeki insanların yaşam tarzına çekmek için dokuz kısa öyküden oluşan Kenizû kitabında, halk inanışlarına ve İran'ın Güney halkının bölgesel ve yöresel kültür unsurlarına sıkça yer vermiştir. Yazarın, adı geçen kitabındaki bütün öykülerinde, özellikle kendisinin de doğup büyüdüğü Cofre kasabası halkının ya da belirli bir topluluğun dilden dile, ağızdan ağıza ve nesilden nesile ulaşan gelenek ve göreneklerinden, oyunlarından ve meşguliyetlerinden, efsanelerinden, hikâyelerinden, darbimesellerinden, çeşitli batıl inanç ve hurafelerinden, şarkılarından, şen şakrak türkülerinden ve yaslarından söz edilmiştir. Bu çalışmada, güneyli yazarın hayatına ve eserlerine kısaca değinildikten sonra halkın günlük sorunlarının ve güney toplumunun yaygın gelenek ve göreneklerinin anlatıldığı Kenizû kitabındaki hikâyeler tahlil edilecek ve tahlil edilen hikâyelerde yazarın çizdiği kadın-erkek karakterleri belirlenecektir.</p>
<p>Anahtar Kelimeler: Monirû Revânîpûr, Kenizû, Hikâye Tahlili, Karakter Analizi.</p>	
<p>Araştırma Makalesi</p>	

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p> Received: 11.15.2019</p> <p> Accepted: 12.23.2019</p>	<p>Contemporary Iran literature undergone an unexampled change and maturation stage as a result of emerging writers having literary mastery and genius. In this period of change, covering the 40 / 60s, the basis of literary conscience was laid on the new aspects of narrativeism, such as socialist, local and villageist literature. Because of no longer possible for Tehran to introduce all of Iran, the authors focused on the unknown areas of Iran to study their different lifestyles. Monirou Ravanipour, one of the important female figures of contemporary Iranian literature, has frequently included in the Kanizou book, which consists of nine short stories to attract the interest of the urban people to the lifestyle of the people live in the faraway regions of the country, the folklore beliefs and the regional cultural elements of the southern people of Iran. In all the stories of the author, in the book, especially the people of the town of Jofreh, where autor was born and raised, and of the traditions, legends, stories, various superstition, the songs, the jokes are mentioned. In this study, after briefly referring to life and works of southern writer, the stories of Kanizou book, in which described common customs and traditions of southern society and daily problems, will be analyzed and will be determined man-woman characters described in this stories in analyzing book.</p>
<p>Keywords: Monirou Ravanipour, Kanizou, Story Analysis, Character Analysis.</p>	
<p>Research Article</p>	

* Arş. Gör. Dr., Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Doğu Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, Fars Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Ankara / Türkiye, E-mail: yldrmserpil44@gmail.com.

ORCID <https://orcid.org/0000-0002-9566-7232>.

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz (APA):

Yıldırım, Serpil (2019). "Monirû Revânîpûr'un Folklorik Eseri Kenizû Adlı Kitabının Tahlili". *Uluslararası Dil, Edebiyat ve Kültür Araştırmaları Dergisi (UDEKAD)*, 2 (2): 129-141.

Extended Abstract

Contemporary Iran literature undergone an unexampled change and maturation stage as a result of emerging writers having literary mastery and genius. In this period of change, covering the 40 / 60s, the basis of literary conscience was laid on the new aspects of narrativeism, such as socialist, local and villageist literature. Because of no longer possible for Tehran to introduce all of Iran, the authors focused on the unknown areas of Iran to study their different lifestyles.

Moniro Ravanipour, one of the important female figures of contemporary Iranian literature, has frequently included in the Kanizou book, which consists of nine short stories to attract the interest of the urban people to the lifestyle of the people live in the faraway regions of the country, the folklore beliefs and the regional cultural elements of the southern people of Iran. In all the stories of the author, in the book, especially the people of the town of Jofreh, where autor was born and raised, and of the traditions, legends, stories, various superstition, the songs, the jokes are mentioned. In this study, after briefly referring to life and works of southern writer, Kanizou book, in which described common customs and traditions of southern society and daily problems, has been analyzed with a critical view. It was examined storytelling of writer and determined man-woman characters described in this stories in the light of stories in analyzing book.

Ravanipour used the words of the southern people in all her stories in the Kanizou book and she discussed their lifestyles. It is possible to say that writer used the native words and sayings successfully in her all stories of Kanizou book in a fluent and simple style. In particular, it was observed that writer used local songs in local weddings and frequently used lamentations burned during the funerals.

Ravanipour with this folklore study researched and compiled many ambiguous and dark points of her region where she was born and successfully demonstrated the moral and value judgments, customs, emotions and thinking styles of the community she belonged to, and the national and spiritual features of that nation and community in general. Considering the importance of the representation of local and national culture, traditions and customs in the culture of a nation it is an admirable situation for the author to reveal works that are the result of such folklore research. Moniro Ravanipour, who is known as a folklore writer, also wrote works revealing the realities of regional life by observing the life in the south.

Considering of stories of Kanizou book it is clearly visible that autor has a special perspective on women and in stories deals with all kinds of problems related to women and femininity. Women in Kanizou book have social identities and aware of the place and importance they occupy in community life. The main axis of Ravanipour's works are women, social problems specific to women and the stereotypical thoughts of society about them. Story heroes of Kanizou book have been selected from reel life and these heroes have individual and private life. These heroes have credibility and it's possible to encounter them in daily life. However, most of the people in her stories have been chosen among the people who have succumbed to life.

Giriş

İran coğrafyasının insanları, farklı ekonomik, toplumsal ve kültürel düzeylerde yaşamaktadırlar. Tüketim uygarlığının tezahürleriyle boğuşan şehirli orta sınıf yanında köyler ve ücra köşelerdeki insanlar başka sorunlarla karşılaşmaktadırlar. Bu bölgelerde “hayvancılık” döneminden “derebeylik” ve “sermayedarlık” dönemlerine varıncaya dek çeşitli tarih dönemlerinin yaşam biçimleri ve kültürleri göze çarpmaktadır. 1346-1350/1967-1971 arası yıllar bölge edebiyatının filizlendiği yıllardır ve bu yıllar arasında, birçok yazar, ülkenin çeşitli noktalarındaki geri kalmışlığın belirgin yönlerine dikkat çekmişlerdir. Genellikle orta sınıfa mensup olan bu yazarlar, ülkenin kıyısına yaptıkları yolculuklarda ya da kendi yaşadıkları muhitin sorunları üzerinde yoğunlaştıkça, kendilerini etkileyen, sarsan ve şaşırtan bir gerçeğin varlığıyla karşılaşmışlardır. Filizlenen bu bölge edebiyatının en önemli kazancı, güneyli yazarların önemli çaba ve uğraşları neticesinde ortaya çıkan edebi ürünler olmuştur. Bu edebi ürünlerle, şehirli okura güney halkının yaşam tarzının gösterilmesi hedeflenmiştir (Mîr Âbidînî 2002: 127-28).

Âryenpûr’a göre, bölge edebiyatının ürünü olan folklor ya da halkbilimi, Antropoloji biliminin bir dalıdır. O, bir milletin ve bir topluluğun dilden dile, ağızdan ağıza ve nesilden nesile ulaşan gelenek ve göreneklerinden, oyunlarından ve meşguliyetlerinden, kıssalarından, efsanelerinden, hikâyelerinden, darbimesellerinden, bilmecelerinden, teranelerinden, şarkılarından, şen şakrak türkülerinden ve yaslarından ibaret olan bu ilmin, hayatın birçok müphem ve karanlık noktalarını titiz bir şekilde araştırıp derleyerek ait olduğu milletin ve topluluğun ahlak ve değer yargılarını, adetlerini, duygu ve düşünce tarzlarını, genel olarak o milletin ve topluluğun ulusal ve ruhsal özelliklerini ortaya koyduğunu belirtir (Âryenpûr 1374/1995: 445). Yapılan ilk folklor çalışmalarıyla ilgili olarak ise şunları söyler:

Dünya tarihinin başlangıcından miladi on dokuzuncu yüzyıla kadar halkın düşünce ve haz dünyasına sızan bu gibi eserlere önem verilmiyordu. Bilim insanları bu tür eserlere küçümseyerek bakıyorlardı. On dokuzuncu yüzyılın ilk yarılarında ilk olarak Grimm adındaki iki Alman kardeş, Kuzey Avrupa ülkelerinin kıssalarını derleyerek çocuk efsaneleri ve ev kıssaları adıyla bir mecmua yayınladılar. Ondan sonra başka bilim insanı ve araştırmacılar kendi ülkelerine ait milli eserleri araştırıp incelemeye başladılar. Kıssalar, teraneler, darbimeseller, kurallar, düşünceler ve hülasa halk kitlelerinin düşünce dünyasında yer edinen her bir şeyi derleyip incelediler. Şimdi folklor, edebiyatın bir alanı olduğu için kendi fevkalade geniş alanı sayesinde ayrı bir dal olarak kabul edilmektedir (Âryenpûr 1374/1994: 445).

Boratav’a göre, Avrupa’da bu romantik devir başka bir yönde, daha eski çağlarda folklorun konusu iken edebiyat eseri haline geçmiş eserlerin tetkikini de ele almak suretiyle folklorun sahasını genişletmiş olur. Farklı milletlerde Orta-Çağ hikâye, masal, fabllar, destanlar ve dini menkıbelerin araştırılması da en hararetli bir şekilde bu asırda başlar. Bundan önce, sadece birer edebi yaklaşım olarak var olan bütün bu ürünlerin tetkiki, hem yaşayan folklor ürünleriyle ilişkileri bakımından hem de doğuş ve menşe meselelerinin aydınlatılması bakımından folkloru yakından ilgilendirmiştir (Boratav 2016: 15).

Boratav, Avrupa folkloruna büyük hizmetleriyle folklorun tarihinde önemli yer alan Grimm kardeşlerden sonra Arnim ve Brentano adlı iki mühim şahsiyetin, bu devrin halk

şarkılarını inceleyen ilk öncü kişiler olduğunu ifade eder ve 19'uncu asrın romantik zihniyetiyle folklor faaliyetlerinin ilk merkezlerinin Almanya, İskandinav ülkeleri, İngiltere; daha sonra Finlandiya, Fransa olmak üzere diğer Latin ülkelerinin de çok geçmeden bu ülkelerin yeni faaliyetlerine katıldıklarını belirtir (Boratav 2016: 15).

İran folkloru ise ilk olarak Avrupalı oryantalist ve bilim insanlarının dikkatini çekmiş ve bu bilim insanlarından bazıları, İran halkının dil, kültür ve edebiyatının farklı yönlerini araştırıp inceleyerek faydalı eserler meydana getirmişlerdir. Comte Gobineau ve A. Chodzko İran taziye mektuplarını toplayıp tercüme ederek yayınlayan ve bunu *İran Dramatik Edebiyatı* olarak Avrupa'ya tanıtan öncü kişilerdir (Âryenpûr 1374/1994: 446). Fakat Âryenpûr, edebiyatın bu alanının İran'da tanınmadığını ve Halk edebiyatı biliminin araştırılması ve derlenmesi çalışmalarına henüz çok yakın zamanlarda İranlı bilim insanları tarafından başlandığını ifade eder. Dolayısıyla halk edebiyatı biliminin, yeni bir çalışma alanı olduğunu, hususi tarih kitaplarında, İran kıssalarında, eski tıp kitaplarında ya da (kimyacılık, falcılık, cifir, remil vb. gibi) gizli ilim risaleleri ve gizli ilim kitaplarında zikredilmiş olan birkaç hikâye ve hikmet kitapları ve bazı inanç, vesvese ve hurafeler dışında son zamanlara kadar kimsede bunları derleyip toplama düşüncesi olmadığını belirtir ve halk gelenek ve göreneklere hakkında İran'da yazılan müstakil tek eserin Ağa Cemal Horasânî'nin *Gülsüm Nene* adlı kitabının olduğunu söyler (Âryenpûr 1374/1994: 448).

Âryenpûr, meşrutiyetten sonra Üstat Ali Ekber Dihhodâ'nın halk hikâyelerini ve hikmetlerini bir araya getirmede çok zahmet çektiğini ve bazı Farsça hikâye ve hikmetleri *Emsal ü Hikem* ve *Luğatnâme* adlı eserlerinde topladığını belirtir. Dihhodâ'nın "çerend u perend" makalelerinde; Cemalzâde'nin *Yekî Bûd Yekî Nebûd* hikâyelerinde ve başka kitaplarında yer alan ve o zamana kadar yazarların onları kullanmaktan kaçındıkları ve çoktan unutulmuş olduklarından korktukları çok sayıdaki halk ıstılahlarının ve kelimelerinin yaygın kullanımına yer verdiklerinden ve bunların başka yazarlar tarafından da kullanılmasına önayak olduklarından söz eder (Âryenpûr 1374/1994: 448).

Folklor ürünlerinde, aşına olunmayan hayat tarzları, bilinmeyen kültürler ve yabancı insanlar, okuyucunun dikkatini çeken başat etkenlerden sayılabilir. Bir folklor yazarı olarak nitelendirilen Monîrû Revânîpûr da güneydeki hayatın güçlü gözlemini yaparak bölge hayatının içsel gerçeklerini açığa çıkaran eserler kaleme almıştır. Özellikle bu çalışmamızda incelemeye tabi tuttuğumuz *Kenîzû* adlı hikâye kitabında, yazarın da doğup büyüdüğü kasabaya özgü bir hayli folklorik unsurların varlığı göze çarpmaktadır. Dolayısıyla kullanılan folklorik unsurların ve bölge edebiyatının tezahürlerinin tespit edilip okuyucuya aktarılması açısından yukarıda adı geçen kitabın geniş çaplı tahlilinin yapılması önem arz etmektedir.

1. Hayatı ve Eserleri

Monîrû Revânîpûr, 1333/1954 yılında Buşehr'e bağlı "Cofre" köyünde doğmuştur. Çocukluk ve ergenlik dönemlerini bu köyde ve Buşehr'de geçirmiştir. Buşehr'de orta öğretimini tamamladıktan sonra Şiraz'a gitmiş ve psikoloji bölümünde eğitim görmeye başlamıştır. 1360/1981 yılında dostlarından birinin tavsiyesiyle ciddi olarak hikâye yazmaya yönelmiş henüz hikâyelerini yayımlamadan önce edebî mahfillerde bulunmuştur. Revânîpûr, edebî mahfillerdeki yedi yıllık varlığının ardından 1367/1988 yılında *Kenîzû* adındaki ilk

hikâye kitabını, bir yıl sonra da Marquez'in büyümlü gerçeklik akımının etkisinde *Ehl-i Ğark* adını verdiği ilk romanını yayımlamıştır (Sadıkî 2018: 6).

Sadıkî, 1369/1990 yılının yazarın en üretken yılı olduğunu zira Revânîpûr'un bu yıl içerisinde İran toplumundaki kadınların geçim sıkıntılarına ve duygusal sorunlarına değindiği *Senghâ-yi Şeytan* adındaki hikâye kitabını ile kocasından dayak yiyen bir kadının hayatı etrafında gelişen *Dil-i Fulâd* adındaki ikinci romanını okuyucularıyla buluşturduğunu ifade eder (Sadıkî 2018: 6). Yazarın kaleme aldığı diğer eserler hakkında ise şunları yazar:

Revânîpûr, doğduğu yere yaptığı yolculuklardan ve uzaklarda kalmış çocukluk anılarından esinlenerek 1372/1993. yılında Sirya Sirya adını verdiği hikâye kitabını, 1373/1994'te ise üçüncü romanı olan Kavlî der Kenâr-i Ateş'i yayımlamıştır. Yazar bu romanında, kadınların duygusal ve bastırılmış arzularına değinir. Yaşadığı aşktan dolayı itilip kakılmadan sonra bağımsız kimlik arayışıyla şehre giden bir kızın hayatını konu eder. Bir süre sessizliğe gömülen yazar, bu sessizliğini 1380/2001 yılında Zen-i Furûdgâh-i Frankfurt adındaki hikâye kitabı ile bozmuştur. Bu renkli eserde, yerel unsurlar yerini günümüz insanına bırakmış, şehirdeki teknolojik ve hayat sorunları kırsal yaşamla yer değiştirmiştir. Revânîpûr, göç eden kadınların sosyal ve siyasi sorunlarına dikkat çekmiştir. Revânîpûr son olarak ise yeniden kadın ve aşk sorunlarına değindiği Nazlı (1381/2002) adındaki hikâye kitabını yayımlamıştır (Sadıkî 2018: 6).

2. Kenîzû Kitabının Tahlili

Revânîpûr gibi yazarlar, kendilerine has belirli tarz ve üslupla düşünce, inanış, tecrübe ve birikimlerini en iyi şekilde muhataplarına aktarırlar. Yazarın eserleri iyice mütalaa edildiğinde onun, hikâyelerinde tabiat unsurlarını etkin bir şekilde kullanma ve çoğu hikâyelerinde kadın karakterlere yer verme temayülünde olduğu açıkça görülebilir. Her ne kadar yazarın dili ve tarzı geçen zaman içerisinde değişiyor olsa da taşıdığı kaygılar aynıdır: Hikâye unsurlarından sayılan, hikâyenin atmosferine hâkim tabiat ve kadınlara biçilen önemli roller, ilk kitabından itibaren keleme aldığı diğer hikâyelerinde de fazlasıyla göze çarpar.

Revânîpûr, her ne kadar "Cofre" sahil kasabasında uzun yıllar yaşamasa da oraların gelenek ve görenekleri hatta efsaneleri onun zihnindeki canlılıklarını korur. Özellikle güneyin zengin kültür ve tabiatını yansıttığı folklorik eseri *Kenîzû* kitabında, okuyucuya adeta kültür mozaiği sunar. Revânîpûr'a, Güney bölgesinin toplumsal sorunlarına değinen bir yazar olarak şöhret kazandıran *Kenîzû* adındaki ilk hikâye kitabında yer alan "Kenîzû", "Uzun Gece" ve "Maviler" hikâyelerinde deniz, deniz efsaneleri, tılsımlar, deniz kızları, balıkçılar gibi sıkça tekrar edilen unsurlar fazlasıyla dikkat çeker.

Servistânî, *Kenîzû* kitabında yer alan "Sarı Tavus Kuşları", "Maviler", "Üzüm Bağlarındaki Deniz" ve "Meşeng" hikâyelerinin, Revânîpûr'un büyümlü gerçeklik akımına örnek teşkil eden hikâyelerinden olduğunu belirtir. Ona göre, yazar, güneye ve Buşehr'e has kelimeleri kullanarak ve yerel söyleyişlere yer vererek folklorik unsurlarla kurulan hikâyelerin temelini atmıştır (Servistânî 1391/2012: 2).

Revânîpûr'un, folklorik eseri *Kenîzû* kitabının bütün hikâyelerinde güney halkına mahsus kelime kullanmada ve onların yaşam biçimlerini ele almada ısrarcı bir tutum

sergilediği açıkça görülür. Yazarın akıcı ve sade bir üslupla yerli kelimeleri ve söyleyişleri hikâyelerinde başarıyla kullandığını söylemek mümkündür. Özellikle, yöresel düğünlerde söylenen yerel türkü ve şarkılara; cenaze törenlerinde yakılan ağıtlara sıkça yer verir. “Uzun Gece” hikâyesinde, Emu İbrahim ile evlenen Gülper’in, düğün gecesinde söylenen “*yaşa yaşa, damadın bedeni yaşa*” (Revânîpûr 1367/1988: 40) türküsü o yöreye ait olup hikâyenin folklorik unsurlarındandır (Rezâî 1395/2016: 129). Revânîpûr’un, güney halkının evlilik merasimi ve usulünü ve bu merasimin yapılaş şeklini tüm yönleriyle anlattığı “Uzun Gece” hikâyesinde eserine yerel atmosfer havası katmıştır. Dolayısıyla bu merasimde, gelin odasına ve gelinin üzerine iliştirilen yeşil renkli parça ve yapılan kına yakma ritüeli, eserin bir başka folklorik unsurlarındandır.

Cofre kadınları düğün merasiminde toplanıp gelini süslüyor, odasını yeşil parçalarla donatıyorlardı. Kına kâselerinde mum yakıyorlardı:

Köy boşalmış, kadınlar teker teker süslenip ortaya çıkıyorlardı. Düğün vardı. Kadınların şarkı sesleri uzaklara gidiyordu... Gülper’in, odasında son oturuydu. Gülper’in başının arkasına yeşil bir parça iliştirilmişti. Kaşları ince ve uzundu. Dudaklarının üzerinde yağlı bir kırmızılık ışıltıyordu. Dudakları kırmızı kırmızı idi... Kına kâselerinde mumlar yanıyordu. Kadınlar sabaha kadar kına beklemek için oturdular (Revânîpûr 1367/1988: 40).

Kısa hikâyelerinde, geri kalmış toplumun insanlık dışı eylem ve davranışlarını tüm çıplaklığı ile gözler önüne seren Revânîpûr, henüz buluş çağına erişmeden evlendirildiği için zıfaf gecesinde hayatını kaybeden Gülper’in konu edildiği “Uzun Gece” hikâyesinde, sade bir anlatıma başvurarak cahil güney toplumunun aksayan yönlerine karşı eleştirel bir yaklaşım sergiler. Yazar, bu bölgede, fakirlik ve cehaletin, insanların yaşam seyrini kolayca değiştirebildiğini, sosyal güvencesi olmayan kadınların sonunda yanlış kararlar verip yanlış seçimler yaparak bu süreçte birçok şeyi kaybettiklerini ifade eder:

Sabah sarı bir toz vardı. Herkes Gülper’in evine doğru koşuyordu. Barakaya vardıklarında Gülper’in annesi onun kanlı beyaz gömleğini kokluyor, feryat ediyordu. İki adam siyah çadırın içine sardıkları bir şeyi dışarı çıkarıyordu. Gülper’in altın rengi saç örgüleri çadırdan dışarı sarkmıştı. Çadırın altı kan olmuştu. Kadınlar ağlıyor ve dövünüyorlardı. Sütanne, başörtüsünün kenar uçlarını havada döndürerek şöyle bağırıyordu: Eyvah, küçük gelin gitti (Revânîpûr 1367/1988: 42).

Zaten yazarın bu tutumundan dolayı Fevziye Dervîşzâde bir makalesinde onun bir folklor yazarı olarak telakki edilebileceğini ifade eder. Onu bu şekilde nitelemesinin sebebinin de Revânîpûr’un kendisinin de bu insanlar arasında yaşayıp onların inanç ve geleneklerine yakından aşina olmasıyla ve yaşadığı bu güney bölgesinin özelliklerini kullanarak hikâyelerine özgü yerli atmosferler oluşturmadaki vukufiyetiyle açıklar (Dervîşzâde 2016: 176).

Rezâî bir makalesinde, Güney halkının inancı gereği, halkın, belaları ve sebepsiz vuku bulan musibetleri defetmek için her türlü girişimde bulunduğunu, Cofre insanının, belaları savmak için eve tuz serpmek, tılsımdan ve geyik boynuzundan istifade etmek gibi birçok

yönteme başvurduğunu ifade eder. Revânîpûr'un, hikâyelerinde tılsımdan nasıl istifade ettiği konusunda ise şunları söyler:

İran'ın güney hattındaki kadınlar da diğer bölge kadınları gibi kendi geleneksel inançlarına erkeklerden daha çok bağlıdır. Revânîpûr'un hikâyelerinde, kadınlar her ne kadar aile düzenlerini ve evliliklerini korumak için tılsımdan faydalansalar da onlar kendilerini tehlikede gördükleri için atalarının örfleri ve geleneksel yöntemlerinden başka bir çareleri yoktur. O halde tılsımın yardımıyla, eşi ile arasındaki sevgi ve muhabbeti arttırmaya ve kocalarından peri kızlarını uzak tutmaya çalışırlar. Köy kadınları tılsımı sadece kocalarını korumak için değil aynı zamanda Revânîpûr'un hikâyelerindeki halk inanışında, genç balıkçıya âşık olan mavi balıklar, o balıkçının serbest kalması için karadaki kadınlardan tılsımı alıp onu denizde aydınlatırlar (Rezâî 1395/2016: 124-125).

Yazarın *Kenîzû* kitabında yer alan “Maviler” hikâyesinde deniz, deniz efsaneleri, tılsımlar ve balıkçılar gibi sıkça tekrar edilen unsurlar fazlasıyla dikkat çeker: “*Şimdi tılsımı aldığına göre ikindiye kadar balıkçının bulunması gerekir... Şimdi demir kuklaları deniz ateşinin altına yerleştiriyor. Yeşil, altın rengi, kırmızı ve mavi balıklar deniz ateşinde yanırlar. Ertesi gün sahil kenarı pişmiş balıklarla doluyor. Balıklar öldüğü zaman balıkçı adam eğer geri dönmezse o büyükannesiyse yalnız kalacak ve üzülecek*” (Revânîpûr 1367/1988: 54).

Revânîpûr, hikâyelerinin atmosferini güzelleştirmek için birçok edebî girişimlerde bulunur. Çoğu hikâyelerinde göze çarpan edebî dekorasyonlar onun bu edebî girişimlerinden sayılabilir. Hikâye sahnelerinin anlatımında özellikle istiare sanatına başvuran yazarın “Gri Cuma” hikâyesindeki şu dizeler istiare sanatına örnek gösterilebilir:

Kadın kuşun kanatlarını öptü ve banyoya gitti. Banyodan çıkınca üzerinde turuncu renkte uzun bir gömlek vardı. Saçını aynanın önünde düzeltti ve gözlerine sürmesini çekti. Güzel kokular süründü. Aynaya baktı. Gençleşmişti, yüzündeki kırışıklıklar kaybolmuştu. Gülümsedi ve kuşun yanına gitti. Bir saniye kaldı, kuş toplanmıştı. Başı bir avuç kadar su kâsesine girmiş, boynu kurumuştur. Öne gitti, kendi tuhaf sesini işitti: Buraya ölmek için mi gelmiştin?

Dermansız ayaklarıyla minderin kenarına oturdu, yüzünü elleriyle kapattı ve düşündü. Yani... sen... sen öldün mü? (Revânîpûr 1367/1988: 145).

Zira “Gri Cuma” hikâyesindeki kuşun ölümü, ölen kadının yalnızlığı için bir istiare oluşturur. Kadının üzerine giydiği turuncu elbise, aynanın önünde düzelttiği saç, gözlerine çektiği sürmesi, sürüldüğü güzel kokular ve temiz hava almak için pencereyi açma çabası hepsi zihnindeki atmosferin yenilenmesine işarettir. Yazar, kitabının ilk hikâyesi olan “Kenîzû”da, basmakalıp şeylere feda edilen masumiyeti ifade etmek için ceylanı kullanmıştır. “*Keçiler şişmiş kaburga kemikleri ve zayıf ayaklarıyla çamaşır ipinin üzerindeki kıyafetleri çiğniyorlardı. Anne ayılıp da onları kovalayınca kadar çiğnemeye devam ettiler. Büyükannenin ceylanı masum ve sessizce bir köşede dikilip anneyi izliyordu*” (Revânîpûr 1367/1988: 8).

“Üzüm Bağlarındaki Deniz” hikâyesinde ise kanepenin üzerindeki su damlaları, kısa dalgaların ıslattığı kitaplık ve suyun üzerinde gidip gelen saksı, kadının hastalıklı korkusunu gösterir. Yazarın tasvirleri o kadar canlıdır ki kitabın bir sayfasını bile okumak, okuyucuya deniz kenarındaymış veya Buşehr kasabasındaymış hissi verebilir, ona Cofre'nin ya da denizin kokusunu hissettirebilir. Okuyucu, kendini bir an küçük yaşta evlendirilen zavallı Gülper'in düğününde bulabilir, damadın göğsündeki uzun dilli ve keskin başlı ejderhaların korkusu ile titrediğini hissedebilir. Dolayısıyla kitaptaki tüm hikâyelerde yerel özelliklere has betimlemeler fazlasıyla göze çarpar.

Yazar, ülkenin güneyindeki yerli halkın adet, gelenek, töre ve inançlarını bir arada vererek okuyucuya o yerli halkın kültür dünyasının kapılarını aralar. Nitekim “Maviler” hikâyesinde görülen bölge kadınlarının saçlarının toplanış şekli, yabancılarla kurdukları diyaloglar ve benimsenen her türlü inanışlar, güneyin folklorunu en iyi şekilde gözler önüne serer (Dervîşzâde 2016: 170). Zira yazar, balıkçıların denize açılmadan önce, sahile getirilen büyük bir kazanın, deniz suyu ile doldurularak içine kına boşaltıldığını ve bütün köy kadınlarının hazırlanan bu kınayı ellerine yaktıklarını ifade ederek ülkenin güneyinde yerleşmiş gelenek ve köklü inançların varlığından okuyucuyu haberdar eder, halk yaşantısını okuyucuya aktarır.

Bugün köyün bütün kadınları kına yaktılar. Mansûr'un annesi herkesten kına aldı ve sonra kınaları, yüz adamın sahile getirmiş olduğu büyük bir kazanın içine boşalttı. Herkesi teker teker bir kâse deniz suyunu kazana dökmeye zorladı. Büyükanem zilgit çekti, kadınlar başörtülerinin uçlarını havada salladılar. Ben ve Gülper de dans ettik. Erkekler sopa oyunu oynadılar. Mansûr, bir kâse kuru kınayı denize boşalttı. Kadınlar zilgit çekti (Revânîpûr 1367/1988: 45-46).

Rezâî'ye göre, giyim, kuşam ve geçim kaynağı, her bölgenin kültür ve geleneklerinin bir parçasıdır. O, her köyün, o bölgenin coğrafî ve iklim şartlarının etkisi altında, kendisine has bir geçim kaynağı ve giyim şekli olduğunu belirtir. Cofre kadınlarının “şelite” (fistan) diye bir elbiseleri olduğunu ve başlarına da “minâr” dedikleri bir başörtüsü aldıklarını, erkeklerin de “longute” adında yöresel bir şal bağladıklarını ifade eder (Rezâî 1395/2016: 127). Güney bölgesine aşına olan Revânîpûr'un, “Maviler” hikâyesinde, gerek yöresel kadın ve erkek kıyafetlerini zikrederek gerekse de Cofre halkının geçim kaynağı olan balıkçılık ve inci avı mücadelesini anlatarak bölgenin yaşayan kültürüne dikkat çekme temayülü aşikârdır. “Yüzümü büyükanemin fistanının arasına saklıyorum” (Revânîpûr 1367/1988: 51). “Gidip yanına oturuyorum. Başörtüsünü (minâr) çıkarıyorum ve saçlarını öpüyorum. Büyükanemin yüz tane örgüsü var. Örgüleri uzun ve kınalıdır” (Revânîpûr 1367/1988: 55).

“Köyün erkekleri denize açıldılar. Erkeklerle dolu birkaç gemi uzaklaşırken el sallıyor ve selam gönderiyorlardı. O kadar uzaklaştılar ki artık sesleri gelmez gemileri de görünmez oldu” (Revânîpûr 1367/1988: 46).

Hidâyet, bölgede kullanılan dilin ve o dile ait söyleyişlerin, folklor araştırmalarındaki önemine istinaden halkın günlük hayatta kullandığı küfür ve beddua içerikli cümlelerinde yerli dil ve söyleyiş özelliklerinin açıkça görülebileceğini ifade eder (1324/1945: 15-16). Revânîpûr'un, “Kenîzû” hikâyesinde, Kenîzû adındaki kızı, halk diliyle inletip beddua

ettirdiği şu dizeler “Cofre” halkına ait bölgesel dilin söyleyiş özelliklerini ortaya koyması bakımından önem arz eder: “*Gençliğinizin hayrını görmeyin... kara topraklara düşün... boğazınızda kalsın... boğulun... paralarımı verin... aman... öldüm*” (Revânîpûr 1367/1988: 28).

Mîr Âbidînî, güneyi anlatan öykü ve romanda denizin daimi bir yeri olduğunu söyler. Mîr Âbidînî’ye göre, güneyli yazar, denizi kimi zaman sadece bölgesel betimleme için kullanır. Deniz, hikâyenin atmosferi için bir klişe görevini üstlenir. Deniz, bu durumda sadece bir süsleme aracıdır ve olaylara ortam hazırlaması mümkün değildir. Fakat yaratıcı öykülerde deniz, ava gitme, gemilerle karşılaşma ya da deniz yolculuğu ve fırtınaya yakalanma gibi insan hayatının devamlılığı için bir mücadele alanıdır. Bu durumda deniz sadece öyküye ortam hazırlayıcı değil, öykünün devinimini de belirleyicidir. Kimi zaman da deniz siyasi bir çekişme alanıdır (Mîr Âbidînî 2002: 135-136).

Revânîpûr’un öykülerinin atmosferini oluşturan deniz, öykünün devinimini de belirlemektedir. Zira “Üzüm Bağlarındaki Deniz” hikâyesinde denizin, karakterin psikolojisine ve onun olaylara yaklaşım tarzına egemen olduğu görülür. Bu hikâyede deniz, kadının karışık zihnini ve çalkantılı düşünce dünyasını yansıtır. Yalnızlık, deniz, suda boğulma ya da ölüm korkusu görünümünde kadının peşini bırakmaz. Kadın, denizi içinde ölümü barındıran bir yer olarak tasvir eder: “*Oturdu. Duvara çarpan dalgalar ve denizde kaybolan balıkçı ve denizcilerin hayhuyu... Rüzgâr ile göğüs göğse mücadele eden kuşlar ve görünmeyen sahil. Birisi boğuluyordu. Birileri boğuluyordu. El ve kollarını çırpıyorlardı. Kadın oturmuş bakıyordu. Ona bakıyordu. Deniz tuzunun kokusu, balıkların kokusu havanın içinde dolaşıyor, dolaşıyordu...*” (Revânîpûr 1367/1988: 93).

Deniz, “Maviler” hikâyesinde de denize açılan ve fırtınaya yakalanan balıkçıların hayat ve geçim mücadelesi verdikleri yerdir. Güney halkının gelenek ve göreneklerine gösterilen ilginin, bu kitapta yer alan kimi öykülerin atmosferine ve karakterlerine bir tür yöresel renk ve kimlik kazandırdığı söylenebilir. Zira yazar o bölgenin tuhaflıklarına yönelmek yerine hayatın somut konularını araştırarak güneyin sorunları ve orada kabul görmüş gelenek, adet, inanç ve ıstılahları hakkında yazmıştır. Böylece güneydeki yöreye özgü tezahürleri ortaya koyarak öykülerinin atmosferine yerellik katmıştır.

Revânîpûr’un hikâyelerinde kullanılan kelimeler ekseriyetle ülkenin güney bölgesine özgüdür. Bu açıdan eserin filolojik önemi de haiz olduğu söylenebilir. Bir dilin tarihçesinde yerli dillerin kayıt altına alınması önem arz etmektedir. “Maviler” hikâyesinde yazarın dil ve söyleyişi, güneyin yerel mütedavil nesri ile iç içe geçmiş olup güneye özgü ıstılahlar fazlasıyla kullanılmaktadır. “Uzun Gece” hikâyesinde de yerli ve güneye ait kelimelerin yaygın kullanımı dikkat çekicidir.

İçinde yaşadığı toplumun aksayan yönlerini tüm çıplaklığıyla gözler önüne seren Monîrû Revânîpûr, “Meşeng” adlı hikâyesinde, şehir hastanesindeki sağlık sistemine sosyolojik bir eleştiri getirir: “*Hastane özeldi ve o, doktora her gece ilaçlara saldıran hamamböcekleriyle saatlerce zıtlaşmak zorunda kaldığını söylemedi. Uzun ve kahverengi duygularını onun için sallayan hamamböcekleri onun nefesini göğsünde hapsediyordu*” (Revânîpûr 1367/1988: 119).

2.1. Kenîzû Kitabının Karakter Tipolojisi

Özdemir'e göre karakter çizmede ve oluşturmada değişik yollara başvurulur. Bu yolların bir bölümü doğrudan bir özellik taşıır: Kişilerin görünüşlerini, kılık kıyafetlerini betimleme, onların iç dünyalarını sergileme gibi. Bir bölümü de dolaylı bir nitelik taşıır: Eylem içinde yansıtma, konuşurma gibi. Yazar, kişileri anlatırken ya anlatma ya da gösterme yoluna başvurur (Özdemir 2018: 132). Revânîpûr, karakterini oluştururken kişilerin kılık kıyafetlerini betimleyerek ve iç dünyalarını yansıtarak anlatma yoluna, kimi zaman da kişiyi eylem içinde yansıtıp gerek kendisi gerekse de muhatapları ile konuşturarak gösterme yoluna başvurur. Ayrıca "kişinin bilinçaltını deşme, doğal ve toplumsal çevresiyle olan çatışmalarını yansıtma, başkalarının onun hakkındaki düşüncelerini gösterme, kişinin olayları algılayış ve yorumlayışını, olaylar karşısında sergilediği tutumu verme" gibi çok değişik yollara başvurduğu görülür.

Monîrû Revânîpûr'un, *Kenîzû* kitabındaki hikâye kişileri, gerçek yaşamdaki kişiler arasından seçilmiş olup bireysel ve özel bir yaşama sahiptirler. Bu kişilerin bir inandırıcılıkları vardır ve bunlar ile günlük hayatta da karşılaşmak mümkündür. Ancak çoğu hikâyelerindeki kişiler, hayat karşısında yenik düşen insanlar arasından seçilir.

Kenîzû kitabındaki hikâyeler göz önünde bulundurulduğunda yazarın kadınlara karşı özel bir bakış açısının olduğu, kadına ve kadınlığa dair her türlü sorunu hikâyelerinde ele aldığı açıkça görülür. Revânîpûr'un yazılarındaki kadınların, toplumsal kimlikleri olup, toplum hayatında işgal ettikleri yerin ve önemin farkındadırlar. Revânîpûr'un eserlerinin ana eksenini, kadınlar, kadınlara özgü toplumsal sorunlar ve toplumun onlarla ilgili kalıplaşmış düşüncelerdir.

Khonakdar Tarsi'ye göre Revânîpûr, *Kenîzû* hikâye kitabında, toplumsal bir bakışla kadınların kahramanlığına ve onların sıkıntı ve acılardan kurtuluşlarına işaret eder. Onun hikâyelerinde, şehirli kadınların kaygıları ve kırılmaları köylü kadınlara nazaran daha geleneksel bakış açılarıdır. O, hikâyelerinde, toplumsal yaralara etraflıca dikkat çekip kadınların toplumda karşılaştıkları sorunların analizini ortaya koymaya çalışır. Hikâyelerindeki kimi kadınlar, aşkta öncü olup mücadelesinde yorulmak nedir bilmeyen kişilerdir. Onlar kendi haklarını arayan, birey olma mücadelesinde her sıkıntıya göğüs gerebilen güçlü kadınlardır (Khonakdar Tarsi 2018: 142).

Hikâyelerin asıl kahramanı olan kadınların her biri, kendi gerçek karakterini yansıtma çabasıdadır. Toplumun belirlediği şartlara kurban giden ya da haklarını koruma uğrunda heder olan yine bu kadınlardır. "Gri Cuma" hikâyesindeki kadın gibi defalarca kaybolup tekrar ortaya çıktıktan sonra kendini bulan, kendi hemcinsleri tarafından baskıya maruz bırakılan hatta kendi kız kardeşleri ile sorun yaşayan kadınlar da yine yazarın hikâyelerinin çatısını oluşturan kadın kahramanlardandır. Buradan hareketle, *Kenîzû* kitabının kısa hikâyelerinde, kadın karakterlerin yoğun varlıkları olduğu ve yazarın, bu kadınların güneyin kısıtlı alanında karşılaştıkları sorun ve güçlükleri gün yüzüne çıkarma çabasında olduğu söylenebilir.

Kenîzû kitabındaki kadın karakterler ne tam iyi ne de tam kötü olarak nitelenirler. Bunlar, ev hanımı ya da sokak kadını olabilirler. Bireylerin huy ve davranışları, içinde buldukları özel şartlara göre şekillenir. Çok renkli kişilikte oldukları söylenebilir. Revânîpûr'un, bu kadınların yaşamlarında ve hatta ölümlerinde bir hayli katkısı olan ataerkil yapıya dikkat çekme çabası dikkate değerdir. Revânîpûr'un çoğu kısa hikâyelerinde olduğu gibi romanlarında da hikâyenin ana karakteri kadındır. O, eserlerinde toplumsal bir bakışla kadını ve kadın sorunlarını ele alır. Yazarın, *Kenîzû* kitabındaki kadın karakterlerini köylü ve şehirli diye iki grupta inceleyebiliriz:

1- Köylü Kadınlar: Bunların kimisi kendi içgüdü ve isteklerine göre kendi ayakları üstünde durabilen kadınlardır. “Maviler” hikâyesindeki, balığa çıkan eşlerinin yokluğunda evin geçim sorumluluğunu üstlenen ve sorunlarla yüz yüze kaldıklarında yaşadıkları korku ve acıların, onları birer büyük kahramana dönüştürdüğü güçlü kadınlar gibi. Kimisi de erkek hegemonyasında yaşam mücadelesi veren, onların kararlarına boyun eğen ve özellikle de köy ağasının verdiği hükme tabi olan köylü kadınlardır. Yazarın geri kalmış gelenekçi toplumda kadınlara hayatı zehir eden katı kuralların varlığına dikkat çektiği “Sarı Tavus Kuşları” hikâyesinde bu tür kadınların sayısı bir hayli fazladır. Kendi başlarına karar alamayan bu kadınların tercih ve seçim hakları yoktur. Kararlar, kadınlar adına erkekler tarafından alınır.

“Kenîzû” hikâyesindeki toplumsal normlarla yaşayan anne ve “Uzun Gece” hikâyesindeki aşırı hırslı ve tamahkâr anne de yazarın rol biçtiği diğer köylü kadın karakterlerdendir.

2- Şehirli Kadınlar: Bunlar şehirde yaşarlar. Bunların düşünce dünyaları köylü kadınlarinkine nazaran daha karmaşık ve kaygıları daha derindir. Bunlar, toplumun dayattığını değil de kendi istediğini seçen kültürlü kadınlardır. Khonakdar Tarsi'ye göre, Revânîpûr'un hikâyelerindeki okuryazar kadınların geneli donanımlı, bağımsız, kendilerine yetebilen ve mücadeleci kadınlardır (Khonakdar Tarsi 2018: 142). “Meşeng” hikâyesindeki hasta kadın, sürekli okuyup araştıran ve bu yüzden de tipik geleneksel kadınlar gibi kendisine dayatılan hayata razı olup ev geçimi, çocuk bakımı gibi işlere heves etmediği için kız kardeşleri ve onların nüfuzlu kocaları tarafından dışlanan hatta aşağılanan ve bir başına ölmeyi seçen, dertli şehir kadınıdır.

Kendisi de biliyordu ki kocalarının yanında kız kardeşlerinin onurunu zedelemişti. Yirmi yıl okul okumuş, başını hiçbir yere çevirmemişti. Herkesi sinir eden tebessümünden başka hiçbir şeyi yoktu. İlmi ya da ilmi olmayan yüzlerce sebeple, onunla hiçbir ilgisi olmamasına rağmen onu sorunlara yaklaştıran kabiliyetsiz bir tebessüm. O lanet tebessümle hiçbir yerde kök salamıyordu, ev hayatı ve yaşam derdi peşinde değildi. Dünyanın tüm kadınları gibi hayata bel bağlamıyordu... tüm bunları biliyordu. Eşinin yanı başında duran, kendinden geçmiş kız kardeşini gördü. Onunla konuşmuyordu, bütün kâğıt ve kitaplarını yakmıştı (Revânîpûr 1367/1988: 127-128).

Bazen bu kadınlar, yalnızlıktan sıkılan, ruhsal ve psikolojik sorunlar yaşayıp kendilerini tavus kuşu gibi süsleyen boşanmış kadınlardır. “Gri Cuma” hikâyesindeki eşinden boşandıktan sonra yalnız yaşamaya başlayan kadın, bunun en bariz örneğidir.

Revânîpür'un hikâyelerindeki şehir kadınlarının, onca farklılıklara rağmen ortak özellikleri de mevcuttur. Onların birçoğu asi, güçlü ve bağımsızdırlar. Aşkta öncüdürler. Aşklarına kavuşmak için her şeyden feragat etmeye hazırdırlar. “Perşeng” hikâyesinin kadın kahramanı olan Perşeng, hastalığını güçlü aşk duygusuyla yenmiş ve aşkı sayesinde hayata tutunmuştur. Yazar, bu hikâyesiyle şehirli kadının aşk için her şeyi yapabileceğine ve aşkı uğruna herkesi karşısına alabileceğine dikkat çekmektedir.

Onun hikâyelerindeki anne ise, pek sevilmeyen ve eleştirilir. Yazar, hikâyelerinde anneyi iyi zikretmez. “Uzun Gece” hikâyesindeki anneyi aşırı hırslı, tamahkâr ve kara cahil sıfatlarıyla betimler. Anneyi kızının ölümüne sebep olduğu için eleştirir. Yazar, “Kenîzû” hikâyesindeki anneye de şefkatsiz bir rol biçer. Zira ailesiyle birlikte köyden şehre taşınan anne, hem kocasına hem de kızı Meryem'e karşı aşırı öfkeli: “*Bütün gün Meryem'in annesi ona bağırıyordu. Kapının eşiğinde duruyor ve elinde süpürge: “Neden herkes sokaktan geçiyor? Burada ne arıyorlar?” Anne feryat ederek babanın yakasını tutuyordu: “Burayı hangi pezevenk sana kakaladı? Söyle, söyle ki ona günümü göstereyim”* (Revânîpür 1367/1988: 9).

Yazar, bu sevimsiz anneyi kimi zaman da kızına karşı o kadar çok acımasız ve gaddar resmeder ki anne adeta tüm öfkesini kızından alırcasına onu dövmekten çekinmez: “*Annesi kızın üzerine saldırmış, süpürgeyle vurarak onun tüm vücudunu karartmıştı*” (Revânîpür 1367/1988: 11).

Yazarın, hikâyelerinde çizdiği erkek karakterler ise iki grupta incelenebilir:

1- Babalar: Bu grupta, baba olarak görevini ifa eden erkekler yer alır. Revânîpür, hikâyelerinde annenin aksine babaya sevilen bir çehre kazandırır. Babaya has çok merhametli ve şefkatli bir rol biçer. “Uzun Gece” hikâyesinde, korkan küçük kızın, babası tarafından sakinleştirilmesi, yazarın babalara biçtiği şefkat yüklü ve sevgi dolu rolün tezahürüdür.

2- Diğer Erkekler: Kısa hikâyelerin çoğunda erkeklerin bir adı yoktur. Bütün ev işleri kadınların omuzlarındadır. Yazar, hikâyelerinde erkeklerin öteki yüzünü gösterir. Erkeklerle çift, maşuk ve koca olarak müspet roller biçilmeyip, genellikle diktatör, kadınların hayatını cehenneme çeviren ve kendi arzu ve isteklerinin peşinde koşan kişiler olarak nitelenirler. Kabalık, zorbalık ve anlayış kıtlığı bunların karakterlerine siner. Zira ataerkil toplumun erkeğe sunduğu sınırsız güç ve onun doğuştan sahip olduğunu düşündüğü cinsiyet üstünlüğü, erkeğin baskın karakterli oluşundaki bireysel ve toplumsal nitelikli etkenlerdir.

Revânîpür'un hikâyelerindeki karakterler sabit olmayıp geçen zamanla birlikte, müspet ya da menfi yönde değişim gösterirler. Özdemir, karakterin bir bütün olduğunu, öykünün başında erdemli olan bir kişinin birkaç sayfa sonra bir üçkağıtçı olarak karşımıza çıkamayacağını, çıkarsa inandırıcılıktan yoksun olacağını belirtir. Elbette karakterlerin davranışlarında değişme olabileceğini kabul eder ancak bu değişimi oluşturan etkenlerin ve güdülerin belirtilmesi gerektiğini ifade eder (Özdemir 2018: 133). Revânîpür da hikâyelerinde çizdiği karakterlerin davranışlarında zaman zaman gözlemlenen değişimi, etkenleri ve güdülerini ile belirterek kişilerin bir inandırıcılıkları olduğunu gösterir.

Sonuç

Bu çalışmada Çağdaş İran edebiyatının önemli kadın simalarından Monîrû Revânîpûr'un güneye özgü folklorik unsurlarla kurulan dokuz kısa öyküden oluşan *Kenîzû* kitabının tahlili yapılmıştır. Yazarın, tahlili yapılan bu kitabın bütün öykülerinde, kendisinin de doğup büyüdüğü güney bölgesindeki Cofre halkının ya da belirli bir topluluğun dilden dile, ağızdan ağıza ve nesilden nesile ulaşan gelenek ve göreneklerinden, oyunlarından ve meşguliyetlerinden, efsanelerinden, hikâyelerinden, darbimesellerinden, çeşitli batıl inanç ve hurafelerinden, şarkılarından, şen şakrak türkülerinden ve yaslarından sıkça söz ettiği tespit edilmiştir.

Revânîpûr yapmış olduğu bu folklor çalışmasıyla içinde yaşadığı hayatın birçok müphem ve karanlık noktalarını titiz bir şekilde araştırıp derleyerek mensubu olduğu topluluğun ahlak ve değer yargılarını, adetlerini, duygu ve düşünce tarzlarını, genel olarak o milletin ve topluluğun ulusal ve ruhsal özelliklerini başarıyla ortaya koymuştur. Yerli ve milli kültürün, gelenek ve göreneklerin gösteriminin bir milletin kültüründe arz ettiği önem göz önünde bulundurulduğunda bu tür folklor araştırmasının sonucu olan böyle bir eserin her yönüyle tahlil edilmesi, ülkenin güneyindeki yerli halkın adet, gelenek, töre ve inançlarının bir arada verilerek okuyucuya o yerli halkın kültür dünyasının kapılarının aralanması açısından önem arz etmektedir.

Kaynakça

- Âryenpûr, Yahya (2016). *Ez Nîma Tâ Rûzgâr-i Mâ*. (3 Cilt). Tahran: İntişârât-i zevvâr.
- Boratav, Pertev Naili (2016). *Halk Edebiyatı Dersleri*. Ankara: BilgeSu Yayıncılık.
- Dervîşzâde, Fevziye (2016). "Nekd ve Berresî-yi Kenîzû Eser-i Monîrû Revânîpûr". *İran: Human Sciences Research Journal*, 3 (11): 167-180.
- Hidâyet, Sadık (1324/1945). "Folklor ya Ferheng-i Tudeh". *Mecelle-i Sohen*, 2 (3-6): 1-44.
- Khonakdar Tarsi, Masoumeh (2018). "Modern Edebiyatta Feminist Bakışların Ortaya Çıkmasında İranlı Kadın Şair ve Yazarların Rolü." *Çağdaş İran Edebiyatında Kadın*. Ankara: Hece Yayınları. 129-154.
- Mîr Âbidînî, Hasan (2002). *İran Öykü ve Romanının Yüz Yılı II*. çev. Hicabi Kırlangıç. Ankara: Nüşa Yayınları.
- Özdemir, Emin (2018). *Eleştirel Okuma*. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Revânîpûr, Monîrû (1367/1988). *Kenîzû*. Tahran: İntişârât-i Nilufer.
- Rezâî, Seydeh Nergis (1395/2016). "Ber-resî ve Tehlîl-i Huzûr-i Enâsır-i Folklorîk der Dastân-hâ-yi Monîrû Revânîpûr (ehl-i gark, sirya sirya, senghâ-yi şeytân ve kenîzû)". *Faslnâme İlmî-Pejuheşî «Pejuheş-i Zebân u Edebiyyât-i Fârsî»*, 40: 105-135.
- Sadîkî, Mitra (2018). "Zenân-i Dastannivîs Pes ez Inkılâb-i İslâmî". *Mahnâme Ferhengî İctimai-i Zen, Hanevâde ve Sebk-i Zindegî*, (158): 1-11.
- Servistânî, Marziye Kemalî (1391/2012). "Şehsiyyet-perdâzî-yi Zenân ve Merdân der Dâstân-hâ-yi Revânîpûr". <http://nasour.net/1391.02.20/738.html> [20.11. 2019].